

SUN TÄYTYY MENNÄ



TIINA PASANEN

SUN TÄYTYY MENNÄ

TIINA PASANEN

SUN
TÄYTYY
MENNÄ

romaani

© Tiina Pasanen 2025

Kannen suunnittelu ja kirjan
ensimmäisen painoksen kustantaminen 2025: Kirjokansi

Kustantaja: BoD · Books on Demand,
Mannerheimintie 12 B, 00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-80-9844-7

*Kirjoitettu rakkaudesta kotiseutuun ja sen luontoon,
80-luvun lapsuusaikojen nostalgiaan, teinivuosien huumaan,
paluumuuttamiseen, mielikuvituksen voimaan
ja keskenkasvuiseen keski-ikäisyyteen.*

1. Vihreät niityt

Lapsuuteni saduissa uljaat ritarit pelastivat pulaan joutuneet neidot. Olisin edelleenkin halunnut uskoa urhoollisiin sankareihin, mutta mahdottomaksi se oli käynyt. Aikuisten maailma pyrki samentamaan mielikuvituksen, eikä tosielämästä löytynyt satujen sankareita edes muutaman drinksun jälkeisellä suurpiirteisyydellä. Juuri ne miehet, joita olin joskus luullut unelmieni prinsseiksi, olivat sysänneet minut elämäni mutaisimpiin soihin. Törkeästi ja häikäilemättä, plumps vaan!

Kun sitten yritin ylös niistä ikävänkatkuisista rämeistä, se ei aina onnistunut omilla voimillani. Silloin hän saapui! Hetteikköni reunalle ilmestyivät tutut keltaiset kumisaappaat. Mummon ehtiväiset kädet tarttuivat suon pinnalla kelluneseen poninhäntääni ja vetivät minut kuiville – sulkivat kunnon halaukseen ja taluttelivat parempaan paikkaan. Minun supermummoni Hilja Mustonen. Siinä oli mallia satujen sankareille!

Mummo oli minun henkilökohtainen supersankarini. Hänen ansiostaan olin selvinnyt kiperistäkin tilanteista ja saanut neuvoja ja lohtua silloin, kun olin ollut niiden tarpeessa. Tällä kertaa hän oli auttanut minua haudan takaa. Myönnän, että ajatus edesmenneeltä saadusta avusta tuntui oudolta, mutta olin kuitenkin tyytyväinen siitä, mihin olin viime kuukausien puristuksen jäljiltä päätynyt. Olin vihdoinkin Joensuussa, siellä missä pitikin. Perillä, uudessa asunnossa – takana Espoo, viidentoista vuoden avioliitto ja ihan tolkkuttoman pitkä eronvatvominen. Ajatus levitti kasvoilleni autuaan hymyn. Enää ei

tarvinnut stressata eron järjestelyjä ja muuttoon liittyvää pakkaamista. Olin vapaa, kaikin tavoin. Vapaa löytämään omanlaiseni elämän, ja kauan kaipaamani uuden rakkauden.

Tunnustelin satiinisen pehmeitä lakanoita ympärilläni ja kuuntelin kerrostaloasunnon hiljaisuutta. Sänky oli tuttu mutta huone ympärilläni hohkasi vielä kertomattomia tarinoita. Raottelin silmiäni raukeasti. Tänään oli tulossa vaiherikas päivä, joka arvatenkin lähtisi liikkeelle muuttolaatikoiden purkamisella. Kurotin lattialta keltaoranssiraidalliset villasukat ja sujautin ne jalkoihini sängyn reunalla istuen.

Minulla oli kymmenittäin mummon neulomia villasukkia, joiden perusominaisuuksiin kuului paitsi lämmittää jalkoja myös piristää kantajaansa iloisilla väreillään. Heiluttelin varpaitani ja taistelin ikävän ja surun tunteita vastaan. Vaikka mummon kuolemasta oli jo yli puoli vuotta, lohduttomuuteni asian edessä ei tuntunut kaikkoavan minnekään. Sankarini oli poissa, mutta murehtiminen ei voinut tuoda häntä takaisin.

Huokaisin syvään ja päätin ottaa minulle tarjotun uuden päivän kiitollisuudella vastaan. Venyttelin kyljet pitkiksi ja nousin avaamaan makuuhuoneen kaihtimet. Näky oli varsin kotoisa. Rakas vanha kotikaupunkini siellä kylpi aamuauringon kirkkaudessa. Vaikka oli vasta toukokuun alku, keskustan puoleisella vastarannalla vihersi jo hieman ja pitkän talven kuihduttama maa versosi uutta. Raotin tuuletusikkunaa ja annoin kevään raikkauden virrata huoneeseen. Tästä se alkoi, uusi elämä!

Nojasin päättäni makuuhuoneen ikkunanpieleen ja katselin hymy suupielissäni Ilosaarta, jonka rannoilla oli tullut pyöritettyä etenkin teinivuosina. Mieleeni nousi aurinkovoi-teelta tuoksuvia uimaretkiä kavereiden kanssa ja pussilonkeroiden huuruksia kesäiltoja, jotka toisinaan päättyivät kutkuttaviin pussailuhetkiin jonkun söpön pojan kanssa. Tai

tarkemmin ajatellen, päättyihän iltoja myös maailmanlopun draamaan ja kyynelten poskille levittämiin ripsareihin. Nuoruuden murheet tuntuivat nyt merkityksettömän pieniltä, vaikka muistinkin, miten sydänjuuria repivästi ne saattoivat aikanaan ravistella. Hymähdin muistoilleni ja mietin, olinko nyt, pian 48-vuotiaana, paljoakaan viisaampi kuin tuolloin. Arvelin olevani, ainakin jollain tapaa vakaampi – oikeitakin menetyksiä kokenut.

Mummoni kuolema viime marraskuussa oli pysähdyksen paikka koko pienelle suvullemme. Kaipaamaan jäivät paitsi minä ja vanhempani, myös äidin nuorempi veli, joka yksin-eläjänä huolehti mummosta loppuun asti. Hilja Mustonen, rakas mummoni, oli aina ollut perheen kokoava voima. Hän huushollasi äidin lapsuuskotia Liperissä, kotoisassa maalaiskunnassa Joensuun lounaisella nurkalla. Mummolani Salonranta, keltainen hirsitorppa Oriveden rannalla, oli minunkin lapsuuteni turvasatama, jossa vietin etenkin kesäisin enemmän aikaa kuin kotona vanhempieni luona.

Muistelin lämmöllä, kuinka mukavaa mummolassa oli ollut lapsuudessani. Keväisin Salonrannan pihaa sulostutti tulppaarien väriloisto ja omenankukkien tuoksu, syksyllä maistuiivat viinimarjat ja muut puutarhan antimet. Kivilaattojen täplittämä polku vei rantasaunalle ja piha-aitoille, joiden portailla istuen saatoin katsella hiekkapoukaman edessä aukeavaa järvi-maisemaa. Kesäaikaan reunimmaisessa aitassa klonksuivat mummon kangaspuut ja hänen hiljainen hyräilynsä kantautui ulos auki olevasta ovesta. Ukki puuhaili yleensä puuvajallaan, josta sain kaarnanpaloista veistettyjä veneitä uitettavakseni ja tarvikkeita käpylehmien aitauksiin. Jos ilma ei suosinut ulkona leikkimistä, loikoilin tuvan laverisohvan nurkassa kirja seuranaani ja nautiskelin mummon loihtimista herkuista.

Tuo maalaisidylli järven rannalla oli paras mahdollinen mummolan sijainti, minkä taajamassa asuva pieni tyttö saattoi kuvitella. Luonto oli siellä mielikuvitusleikkieni vuodenaikojen mukaan muuttuva näyttämö, kasvien ja eläinten taivaskattoinen koti. Muistan elävästi, miltä kasteinen ruoho tuntui paljaiden varpaiden alla, kun keskikesän öinä livahdin ulos vinttikamaristani. Raikkaankostea kutittelu jalkapohjissa, valkoopiloiden hento tuoksu ja usva, joka mystisenä leijui järven ja pihaa ympäröivän puutarhan yllä. Rakastin tuota kaikkea edelleenkin ja kaipasin Salonrantaan, vuosi vuodelta yhä syvemmin. Pääkaupunkiseudulla vierähtäneet vuosikymmenet olivat vain vahvistaneet ymmärrystäni, kuinka suuri onni ja rikkaus maaseudun rauhassa varttuminen oli ollut.

Hilja-mummo oli tuon idyllin sydän. Hän oli aina työn tai pienten askareiden touhussa mutta silti koko ajan läsnä. Hän kuunteli tarkkaavaisesti ja osasi sanoa jokaiseen tilanteeseen kannustavan ja viisaan puheenparren. Mummolle oli sirkeät, uteliaat silmät, kihertävän kupliva nauru ja ikäluokkansa keskivertoon nähden varsin vinkeä huumorintaju – mielikuvitustakin riitti. Hänessä olisi ollut ainesta myös Liperin omaksi neiti Marpleksi, niin tarkkaan hän oli lukenut suosikkikirjailijansa Agatha Christien romaanit. Mummo rakasti dekkareita, vanhan ajan murhamysteereitä ilman räiskettä ja takaa-ajoja. Kun päivän työt oli tehty, hän vetäytyi kammariinsa kirja seuranaan. Kammarin nojatuolilla oli aina pehmeä villaviltti, johon kääriytyä ja sivupöydällä odotti muutama liköörikonvehti tai pieni jalallinen lasi konjakkinapsuja varten. Emmepä olisi osanneet arvata, että hän poismenonsa jälkeen jätti meidät, perillisensä, murhamysterin pyörteisiin.

Mummon kunto alkoi heiketä viime elokuussa ja hän joutui sairaalahoitoon. Tilanne suivaannutti häntä toden teolla –

miten sitä ihminen vanhoilla päivillään, 91-vuotiaana, riistetään kotoaan. Olihan reumatismi vienyt jalat alta aiemminkin, mutta pahus vieköön, nyt oli keuhkoissa ja sydämessäkin jotain vialla. Huonolta tuntui elämä, etenkin sairaalassa. Että kyllä hoidon olisi pitänyt järjestyä kotiin Salonrantaan, tai muutoin olisi jo aika kuolla pois. Äitini Tuula ja Asko-eno, jota kaikki kutsuivat Aksuksi, yrittivät pitää äitimuorinsa tyytyväisenä päivittäisillä sairaalavierailuilla ja täyttämällä potilaan kaikki toiveet. Olisin itsekin halunnut käydä mummon luona useammin, mutta loppumetrejään kituuttanut avioliittoni piti minut paljolti kotinurkilla Espoossa.

Kun viimeisen kerran tapasin Hilja-mummon lokakuun lopussa, ymmärsin, että hänen päivänsä olivat käymässä vähiin. Tomerasta ja työteliästä vanhuksesta oli jäljellä enää haurastunut ja kalvakka kuori, vain silmissä häivähteli tuttua loistetta. Kun kysyin, halusiko hän kuunnella jotain musiikkia, mummon toiveena oli *Vibreät niityt* Olavi Virran laulamana. Soitin kappaleen kännykkäni kautta.

Mummon silmät kostuivat, kun hän tapaili ikivihreän kappaleen sanoja. Hänen katseensa näytti vajonneen kaukaisuuteen. Arvelin mummon näkevän niityt Salonrantaan vievän tien varrella ja ukin siellä arkisissa puuhissaan, heidät nuorina ja pystyvinä. Hän varmasti ikävöi ukkia – kaipasi jo hänen luokseen yhteisen pilven reunalle. Muistelin isovanhempieni usein tanssineen Salonrannan tuvassa Olavi Virran tahteihin. En tiennyt mummon toivoman kappaleen merkitystä heille, mutta liikutuin silti. Silmiä kirveli varkain.

Mietin, oliko jokaisen meistä elämä pohjimmiltaan sidottu musiikkikappaleisiin, äidin tuutulauluista viimeisiin virsiin. Sanat ja sävelet tallettivat kaiken tärkeän, muu katosi. Näin siihenastisen elämäni tapahtumiin ja muistoihin kietoutuneiden kappaleiden sarjana, soundtrackina, joka kuljetti vuodesta

toiseen. Hetket, joihin musiikki ei kuulunut, tuntuivat kadonneen kuin pohjaa vailla. Kävikö niin, että kun musiikki ei kantellut elämäämme, kaikki päättyi? Kun soundtrackin viimeinen biisi oli kuunneltu ja tiheä hiljaisuus sai vallan, loppuiko myös elämä?

Kappaleen vaiettua mummo puristi kättäni ja kuiskaili minulle silmät lämpimästi tuikkien:

– Koht sie Minna ne eropaperit hoiijat, aloitat uuen elämän ja tuut tuas onnelliseks, kyl mie tiän.

Paljon mummo tiesikin, mutta mahtoiko hän arvata, millainen pyörytys hänen kuolemaansa seurasi?

Pari päivää ennen poismenoaan Hilja-mummo oli taas esittänyt toiveita lapsilleen. Nyt ei ollut vuorossa termospullolla tuotu suosikkikahvi aleksanterinleivoksen kera tai Agatha Christien dekkariklassikoiden ääneen lukeminen. Aksu oli käydessään saanut toimeksiannon etsiä Liperin kodin kylpyhuoneesta Hiljan kukkakuvioinen toilettilaukku, jossa oli kynsienhoitotarvikkeita, hiuspinnejä ja monenmoisia purnukoita. Äidin ja isän mummo oli yhyttänyt Alkoon hakemaan apteekkarinkonjakkia, iltalääkkeeksi, siinä kun oli niin mukavannäköinen pullokin. Tuomiset saatuaan mummo oli ollut virkeä ja tyytyväinen. Äiti oli tuonut konjakkipullon päivällä ja Aksu toilettipussukan illemmalla. Mummo oli halannut kävijöitä sängyn pohjalta ja vilkuttanut vierailijoiden lähtiessä hyväntuulisesti. Seuraavana aamuna hänet todettiin kuolleen.

Lääkärit ihmettelivät yllättävää käännettä, sillä rouva Mustosella ei olisi pitänyt olla mitään syytä akuuttiin hengenläähtöön. Äiti ja Aksu puivat tapahtunutta järkyttyneinä ja olivat pian vakuuttuneita, että mummon toilettilaukussa oli ollut jotain lääkkeitä tai myrkyjä, joilla tämä oli konjakin siivittämänä päättänyt päivänsä. Äiti soitti minulle poissa tolaltaan ja julisti, että hän oli veljensä kanssa murhannut

rakkaan Hilja-mummon. Olimme kaikki surun murtamia, vaikka tiesimmekin, että mummo oli jo ollut kyllästynyt sairastamisen rajoittamaan elämäänsä ja etenkin sairaalasänkyyn päätymiseen. Odotimme kuolinsyytutkimuksen tuloksia pelonsekaisin tuntein. Koska meitä kaikkia oli siunattu vilkkaalla mielikuvituksella, maalasimme jo ahdistavia mielikuvia äidin ja Aksun mahdollisista tuomioista ja vankilaan joutumisesta. Mikä absurdi tragedia!

Havahduin ajatuksistani makuuhuoneen ikkunan äärellä ja hiippailin eteisen kautta uuden asuntoni olohuoneeseen. Vaaleiden laminaattien ja suurehkojen ikkunoiden yhdistelmä oli valoisa ja raikas. Huoneen vasen reuna oli sohvakalusteiden ja muuttolaatikoiden valtaamana, oikealla sijaitsi harmaasävyinen avokeittiö. Keskeltä pääsi suurelle lasitetulle parvekkeelle, jonne hipsin villasukissani aamun koleutta uhmaten. Viileys puri ohuen yöpaitani läpi; tälle parvekkeelle tulisi lämpöä vasta ilta-aurion säteistä.

Ihastelin neljännen kerroksen maisemia. Joensuun läpi virtaava Pielisjoki kimmelsi melkein jalkojeni alla, sillä oman asuntoni kohdalla kerrostalon ja rantapenkereen välistä kulki vain kapoinen kevyenliikenteenväylä. Kaupungin keskusta tuttuine paikkoineen avautui läntisellä puolella jokea. Minä olin nyt toisella puolella. Tuntui oudolta, että olin palannut vanhaan kotikaupunkiini mutta itselleni tuntemattomalle reunalle kaupunkia.

Uusi kaksioni sijaitsi Penttilänrannan asuinalueella, joka alkoi nousta joen itäiselle puolelle kymmenisen vuotta sitten. Näillä paikkeilla sijaitsi aiemmin Penttilän saha, jonka toiminta loppui varmaankin jo ennen teinivuosiani. Taisi olla pari vuotta yo-kirjoitusteni ja Helsinkiin muuttamisen jälkeen, kun historiallisesti arvokkaat saharakennukset paloivat

yllättäen. Syyttävä sormi kohdistui alueella hengailleeseen nuorisoon. Tulipalo oli raivonnut elokuisena iltana ja keskustan puoleiset rannat olivat täyttyneet epärealistisen liekkimeren tuijottelijoista. Onneksi en ollut todistamassa sitä näytelmää. Omakohtaiset näköhavainnot tulipalosta olisivat ehkä vaivanneet uudelle asuinalueelle asettumistani.

Penttilänrannasta oli nyttemmin muodostunut erityisen viihtyisä asuinalue. Parhailla näköalapaikoilla sijaitsevat asunnot suurine kulmaparvekkeineen olivat todella kalliita, lähes Helsingin hinnoissa. Aikaisemmin tällä puolella jokea tuli käytyä vain juna-asemalle kulkiessa ja ikävissä merkeissä: jos joku oli joutunut Tikkamäelle eli Niinivaraan huipulla sijaitsevaan keskussairaalaan. Mietin taas tahtomattani mennyttä syksyä ja elämäni synkintä marraskuuta. Siellä sairaalan käsi-desinkatkuisessa pysähtyneisyydessä Hilja-mummon elämänlanka oli napsahtanut poikki. Ikävä ajatus kylmäsi niin, että pujahdin pikaisesti takaisin sisälle, suljin parvekkeen oven ja käärin itseni mummon vanhaan villatakkiin.

Kyhjötin sohvan nurkassa ja nuuhkin mummon tuttua tuoksua villatakin kauluksista. Vaate olisi ollut pesun tarpeessa, mutta en halunnut päästää irti tuoksumuistosta. Olin tyytyväinen, että äiti oli antanut neuleen minulle Hilja-mummon jäämistöä läpi käydessään. Hän muisti, miten olin aina ihaillut tätä villatakkia. Mummo oli neulonut ja suunnitellut sen itse, ehkä värjännyt langatkin. Neuleen väri muuttui liukuvasti, helman sinisestä vihreän ja keltaisen kautta oranssiksi. Siinä toistuivat veden ja taivaan sininen, luonnon vihreys, kesäkukkien raikas keltainen ja auringon hehkuva oranssi. Takki oli antanut minulle lämpöä ja voimaa menneenä talvena, se oli ollut kuin mummon rakkaudentäyteinen halaus, johon kääriytyä.

Villatakin lisäksi isompi perintöni oli tämä asunto. Tuntui edelleenkin vaikealta uskoa, että olin perinyt jotain näin arvokasta. Mummo osti kaksion sijoituskohteekseen joskus ukin kuoltua, noin seitsemän vuotta sitten, jos muistan oikein. Hänellä ei kuulemma ollut Kalle-ukin perintörahoille parempaakaan käyttöä. Ilmeisesti ukilla oli ollut sukanvarteen säästettynä reilumpikin summa, sillä tällainen asunto ei ihan pikkurahoilla irronnut.

Ukkini Kalle tunnettiin tarkan markan miehenä, joka hoiti kirvesmiehen työnsä, kalasti perheelle ruokaa pöytään, hoiti pottumaan ja jopa keräsi marjoja ja sienä talven varalle. Hän ei törsäillyt matkustamiseen tai mihinkään nykymaailman hömpötyksiin. Ihan lupsakka hän kuitenkin oli, hiljainen, yleensä hyväntuulinen, metsässä ja puuverstaallaan viihtyvä mies. Minua, ainoaa lapsenlastaan, ukki hemmotteli karamelleilla. Hänen pomppansa taskusta löytyi usein suosikkini: ruskea, läpinäkyvässä muovissa oleva, litteä tikkari, jonka kyljessä oli kielelle sopiva kolonen.

Kun ukki aikanaan siirtyi autuaammille kalastusvesille, alkoi mummo toteuttaa visioitaan. Mummo matkusteli jonkin verran, kokeili hauskoja harrastuksia salsatunneista näytelmäkerhoihin – ja halusi ostaa laadukkaan sijoitusasunnon. Penttilänrannan uudet talot sopivat mummon mielestä viihtyisään kaupunkiasumiseen; joen itäisellä puolella asuvat saivat parvekkeillaan nauttia ilta-auringosta ja keskustan puolella sijaitsevien kauniiden rakennusten katselemisesta. Kun asuntopaikat oli tehty, äiti auttoi mummoa hyvän vuokralaisen löytämisessä. Irtisanoin itse viimeisimmän vuokralaisen, kun mummon perinnönjako realisoitui alkuvuodesta ja sain asunnon omistukseeni. Olin yllättäen saanut uuden määränpään, mitä kohti suunnata hapuilevat voimavarani.

Niin oudolta kuin se tuntuikin, Penttilänrannan asunto oli nyt minun. Katselin hivenen hämmentyneenä muuttokuor-
maani, joka eilen illalla oli vallannut olohuoneen. Siinä ja
näissä seinissä oli kaikki omaisuuteni, jonkin verran huo-
nekaluja ja muuttolaatikoiden vuori. Pyörittelin ajatusta, oliko
Hilja-mummo hankkinut tämän asunnon juuri minua ajatel-
len silloin seitsemän vuotta sitten. Muistin, kuinka kipuilin jo
tuolloin toimimatonta avioliittoani ja mummo kannusti
minua reippaisiin ratkaisuihin ja uusiin tuuliin. Löysinkö lo-
pulliseen eroon tarvittavan rohkeuden vasta sitten, kun mum-
mon testamentti julisti, että uusi koti odotti minua Joen-
suussa? Ehkä hyvinkin niin. Eron läpi punnertaminen ja
muuttoni takaisin Pohjois-Karjalaan olivat mummon ansiota,
ja olin varma, että hänen keltaiset kumisaappaansa ja pilvien
yllä liehahteleva supersankarin viittänsä tulisivat johdattamaan
minua vielä monen hetteikön halki.



”Näin siihenastisen elämäni tapahtumiin ja muistoihin kietoutuneiden kappaleiden sarjana, soundtrackina, joka kuljetti vuodesta toiseen. Hetket, joihin musiikki ei kuulunut, tuntuivat kadonneen kuin pohjaa vailla.”

Nelikymppinen Minna palaa kotiseudulleen Pohjois-Karjalaan pääkaupunkiseudulla vietettyjen vuosien jälkeen. Takana on avioero ja sitäkin ennen turhan monta sammakoksi muuttanutta prinssiä. Minnan supersankari, Hilja-mummo, on kuollut äskettäin ja jättänyt perinnöksi Joensuussa sijaitsevan kaupunkiasunnon. Uusi alku odottaa Minnaa kevääseen heräneessä teinivuosien kotikaupungissa.

Muuttoa seuranneina päivinä Minnalle selviää yllättäviä totuuksia lähipiiristään ja moni asia asettuu uuteen valoon. Voiko kauan odotettu rakkaus ja onni löytyä vanhalle kotiseudulle palatessa? Kannattiko tosiaan palata?

Kepeä ja elämänmakuinen romaani keskenkasvuille keski-ikäisille – rakkauden kaipuusta, paluumuuton nostattamista muistoista ja suvun salaisuuksista. Tarinaa siivittää elämän monisävyinen soundtrack, Neljää Ruusua ja vähän muutakin.

